

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ (εκδ.)

ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΕΣ:
ΠΑΡΕΛΘΟΝ-ΠΑΡΟΝ-ΜΕΛΛΟΝ
ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΣΥΜΠΟΣΟΥ

ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΕΣ:
ΠΑΡΕΛΘΟΝ-ΠΑΡΟΝ-ΜΕΛΛΟΝ

Το βιβλίο ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΕΣ: ΠΑΡΕΛΘΟΝ-ΠΑΡΟΝ-ΜΕΛΛΟΝ, αποτελεί ηλεκτρονική έκδοση των πρακτικών (εισηγήσεων μηνυμάτων και πορισμάτων), με την προσθήκη ορισμένων σχετικών με το θέμα μελετών του ομότιτλου διεθνούς επιστημονικού συμποσίου που οργάνωσαν από κοινού το CEMES και το μεταπτυχιακό του πρόγραμμα «Ορθόδοξη Οικουμενική Θεολογία» (ΜΟΕΤ) του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος (IHU) στην γλώσσα που παρουσιάστηκαν, τα οποία επιμελήθηκε ο Ομότ. Καθ. Πέτρος Βασιλειάδης.

Copyright CEMES © 2021

All rights reserved. Except for brief quotations in notices or reviews. No part of this book may be reproduced in any manner without prior written permission from the publisher.

Επικοινωνία: cemes2014@gmail.com.

CEMES: cemes.weebly.com

**ΚΕΝΤΡΟ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ, ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
«ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ»**

24

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ (εκδ.)

ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΕΣ: ΠΑΡΕΛΘΟΝ-ΠΑΡΟΝ-ΜΕΛΛΟΝ

CEMES E-Books
Θεσσαλονίκη 2021

**CENTER OF ECUMENICAL, MISSIOLOGICAL AND ENVIRONMENTAL STUDIES
“METROPOLITAN PANTELEIMON PAPAGEORGIU”**

24

PETROS VASSILIADIS (ed.)

**DEACONESSES:
PAST-PRESENT-FUTURE**

CEMES E-Books
Thessaloniki 2021

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η διακονική λειτουργία και μαρτυρία της Εκκλησίας του Χριστού περιθωριοποιήθηκε επικίνδυνα τους τελευταίους αιώνες αμαυρώνοντας την εικόνα της Εκκλησίας. Είμαστε βέβαιοι τυχεροί που ζούμε στην αυγή μιας ευλογημένης εποχής που χαρακτηρίζεται από αισιόδοξες ενδείξεις τόσο σε θεσμικό όσο και σε θεολογικό ακαδημαϊκό επίπεδο. Ένα δείγμα αυτής της εξέλιξης είναι η αποφασιστικότητα του Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου να συγκαλέσει την Αγία και Μεγάλη Σύνοδο τον Ιούνιο του 2016, η οποία διατράνωσε, ότι «η Εκκλησία δεν ζει για τον εαυτό της αλλά για τον κόσμο».

Το μέλλον της μαρτυρίας της Ορθόδοξης Εκκλησίας στον κόσμο εξαρτάται από μια σαφή και άνευ όρων επαναβεβαίωση της Εκκλησίας ως ολόκληρου του Σώματος του Χριστού, τόσο των ανδρών όσο και των γυναικών. Η αξιοπρέπεια και η ευθύνη των γυναικών πρέπει να επιβεβαιώνονται όχι μόνο σε σωτηριολογικό επίπεδο, αλλά και σε λειτουργικό και διοικητικό. Πράγματι, η συζήτηση για το ρόλο των γυναικών στην Εκκλησία, μαζί με την πρόσβασή τους στην «μυστηριακή» διακονική ιεροσύνη, είναι ζητήματα που έντονα απασχολούν την σύγχρονη θεολογική έρευνα. Όλο και περισσότερες λεπτομέρειες, τόσο αρχαιολογικά όσο και βιβλικά, καθώς επίσης και ιστορικά και θεολογικά, έρχονται στην επιφάνεια.

Αυτός ο τόμος αντλεί πολλά από αυτά τα στοιχεία, ειδικά από την πατερική παράδοση, εστιάζοντας στη διαγώνια φύση της χριστιανικής κλίσης και της ιεροσύνης, την οποία παραβλέπουν οι αιώνες της πατριαρχικής προκατάληψης και του κληρικισμού. Η Εκκλησία πρέπει πάντα να είναι μυστήριο της Ευχαριστίας, να μην αντικατοπτρίζει μια πυραμίδα εξουσίας. Περιέχει τις εισηγήσεις του Διεθνούς επιστημονικού συμποσίου, που οργάνωσε το Κέντρο Οικουμενικών, Ιεραποστολικών και Περιβαλλοντικών Μελετών «Μητροπολίτης Παντελεήμων Παπαγεωργίου» (CEMES) στην Θεσσαλονίκη από 31 Ιανουαρίου έως 2 Φεβρουαρίου 2020, με θέμα «Διακόνισσες. Παρελθόν-Παρόν-Μέλλον» στην μορφή που παρουσιάστηκαν (ελληνική ή αγγλική γλώσσα).

Στο συμπόσιο απεστάλησαν επίσημα μηνύματα από το Οικουμενικό Πατριαρχείο (το οποίο οργάνωσε τις ιστορικές συναντήσεις γυναικών και διακονών το 1988 στο νησί της Ρόδου), το Πατριαρχείο Αλεξάνδρειας (το οποίο πρόσφατα αποφάσισε την ανασύσταση του θεσμού των διακονισσών σε τμήματα των αφρικανικών της αποστολών), και την Εκκλησία της Ελλάδας (η οποία φιλοξένησε την εκδήλωση υπό το φως της δικής της πρακτικής εμπειρίας με διακόνισσες κατά τον εικοστό αιώνα)

Το συμπόσιο αυτό αποτελεί συνέχεια του προ 5ετίας παρόμοιου συνεδρίου του CEMES, τα πρακτικά του οποίου επίσης κυκλοφόρησαν από τις εκδόσεις CEMES 12. Οι συγγραφείς σε αυτόν τον τόμο διερευνούν την διακονική ιεροσύνη των γυναικών με βάση τα πρόσφατα πορίσματα της θεολογικής επιστήμης, κυρίως στον βιβλικό, αρχαιολογικό και πατερικό τομέα, ενώ απαντούν και στις έωλες θεολογικές αντιρρήσεις στη πρωτοβουλία του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας να αναστήσει τον θεσμό των διακονισσών.

Το γενικό συμπέρασμα του διεθνούς συμποσίου ήταν ότι «δεν υπάρχει βιβλικός ή θεολογικός, κανονικός ή λειτουργικός, πατερικός ή ποιμαντικός λόγος για τη σύγχρονη Εκκλησία να καθυστερήσει ή να εμποδίσει την πλήρη αποκατάσταση του ιστορικού θεσμού των διακονισσών».

Οι συγγραφείς αυτής της συλλογικής προσπάθειας απέστειλαν επίσης επιστολή προς τις Ορθόδοξες και μη Εκκλησίες, κάνοντας έκκληση σχετικά με την επανασύσταση του θεσμού των διακονισσών, τονίζοντας τα εξής:

(1) Θεωρεί επείγουσα ανάγκη την αναβίωση του διακονικού λειτουργήματος, ανδρών και γυναικών, ως απάντηση στις αυξανόμενες ποιμαντικές απαιτήσεις και ιεραποστολικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι χριστιανικές κοινότητες σε όλο τον κόσμο σε αυτήν ακριβώς την κρίσιμη εποχή.

(2) Υπενθυμίζει εμφατικά, ότι η Εκκλησία ποτέ δεν κατήργησε την τάξη των διακονισσών, ακόμη και σε περιόδους αναταραχής και διωγμών, ακόμη και όταν περιέπεσε σε αχρηστία.

(3) Επισημαίνει την τεράστια σημασία της αποκατάστασης της τάξης των διακονισσών, η οποία διαφέρει πλήρως από την χειροτονία στην ιεροσύνη, και με κανένα τρόπο δεν αποτελεί υποχώρηση στα σύγχρονα κοσμικά αιτήματα.

(4) Σήμερα, αυτή την ιστορική στιγμή, είναι ο «καιρός», η κατάλληλη ευκαιρία, για την εφαρμογή των αποφάσεων της Διορθόδοξης Συνδιάσκεψης της Ρόδου, που καλούσαν την Εκκλησία να αντιμετωπίσει τις πρωτοφανείς προκλήσεις των καιρών.

(5) Η πρωτοβουλία του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας πριν μερικά χρόνια να αναβιώσει τον θεσμό των διακονισσών είναι προφητική και πρέπει να υποστηριχθεί και να ακολουθηθεί και από άλλες Ορθόδοξες Αυτοκέφαλες Εκκλησίες, σε όλο τον κόσμο.

(6) Οι θεολογικές και επιστημονικές μαρτυρίες, οι οποίες υποστηρίζουν την λειτουργική διακονία (γυναικών και ανδρών) πρέπει να γίνουν επί τέλους αποδεκτές με σεβασμό και χωρίς επιφυλάξεις, προκειμένου να καθοριστούν οι αρχές και οι παράμετροι της πλήρους αναβίωσης της τάξης των διακονισσών.

Μεγάλη Τεσσαρακοστή 2021

Ο εκδότης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

(σελ. 5)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

(σελ. 7)

Μηνύματα και χαιρετισμοί

A.Θ.Π. ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος

A.Θ.Μ. ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας κ. Θεόδωρος

A.Θ.Μ. ο Αρχιεπίσκοπος των Αθηνών κ. Ιερώνυμος

Κέντρο CEMES (Π. Παναγιωτόπουλος)

Κέντρο Ορθοδόξων Σπουδών FORDHAM (G. Demacopoulos)

Θεολογική Σχολή «ΑΓ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ» Μόσχας (π. Γ. Kochetkov)

ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΚΡΗΤΗΣ (Κ. Ζορμπάς)

KENTPO ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΩΝ «ΑΓΙΑ ΦΟΙΒΗ» (A. Mecera)

(σελ. 13)

Κεφάλαιο 1

Διακόνισσες. Παρελθόν-Παρόν-Μέλλον. Εισαγωγή

Πέτρος Βασιλειάδης -π. Ιωάννης Χρυσανγής

(σελ.)

Κεφάλαιο 2

Ορθόδοξες αντιδράσεις στην πιθανότητα ανανέωσης της γυναικείας διακονίας.

Η περίπτωση των Ηνωμένων Πολιτειών

Teva Regule

(σελ.)

Κεφάλαιο 3

Paul Ladouceur

(σελ.)

Κεφάλαιο 4

Ο Χριστός και το Ευαγγέλιο στο ελληνικό φιλοσοφικό πλαίσιο.

Ο Πλάτων, ο Χριστός, ο Απόστολος Παύλος

+ Ιωάννα Σαχινίδου

(σελ.)

Κεφάλαιο 5

Τι κάνουμε με την κατάρα της Εύας;

Elena Narinskaya

(σελ.)

Κεφάλαιο 6

**Χριστιανές γυναίκες στην Αγία Τράπεζα:
Αρχαίες μαρτυρίες για την ανασύσταση του θεσμού των Διακονισσών**

Ally Kateusz

(σελ.)

Κεφάλαιο 7

Οι ευαγγελικές αναφορές στις γυναίκες: Κοινωνιολογική υπόμνηση

Δημήτριος Πασσάκος

(σελ.)

Κεφάλαιο 8

Οι νέες θεωρίες για τη Μαρία Μαγδαληνή

Δρ. Αικατερίνα Δροσιά

(σελ.)

Κεφάλαιο 9

**Έμφυλα σώματα και η σημασία τους υπό το φως της εσχατολογικής
ανθρωπολογίας του Γρηγορίου Νύσσης (περ. 335 - 395) και η ανασύσταση του
θεσμού των διακονισσών**

Σπυριδούλα Αθανασοπούλου-Κυπρίου

(σελ.)

Κεφάλαιο 10

**Η οντολογία του φύλου ως ιστορικού τρόπου κατά τον Μάξιμο τον Ομολογητή
(περ. 580-662) και η ανασύσταση του θεσμού των Διακονισσών**

Διονύσιος Σκλήρης

(σελ.)

Κεφάλαιο 11

**Το πρόσωπο της Διακόνισσας Φοίβης στο έργο των Πατέρων της Εκκλησίας
και των εκκλησιαστικών συγγραφέων στον πρώιμο χριστιανισμό**

Ειρήνη Αρτέμη

(σελ.)

Κεφάλαιο 12

Η Αγία Νίνα και ο Θεσμός των Διακόνων Γυναικών στην Γεωργιανή Παράδοση

Fr. Leonide Beka Ebraldze

(σελ.)

Κεφάλαιο 13

Τα λειτουργικά καθήκοντα των χειροτονημένων διακονισσών τη Βυζαντινή περίοδο

Σπύρος Π. Παναγόπουλος

(σελ.)

Κεφάλαιο 14

Γυναίκες άγγελοι. Άγιες γυναίκες που έζησαν σε ανδρικά μοναστήρια

Παναγιώτης Ανδριόπουλος

(σελ.)

Κεφάλαιο 15

Η τάξη των Διακονισσών στις συζητήσεις της Μεγάλης Συνόδου του 1917-18

Alexander Mramornov

(σελ.)

Κεφάλαιο 16

Η γυναικεία διακονία στα πλαίσια της εκκλησιολογίας των Ρωσικών αδελφοτήτων

Zoya Dashevskaya

(σελ.)

Κεφάλαιο 17

Οι γυναίκες διάκονοι στην Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία

Phyllis Zagano

(σελ.)

Κεφάλαιο 18

Η γυναικεία διακονία στην Αγγλικανική Εκκλησία. Μια Ορθόδοξη προσέγγιση

Σπυριδούλα-Ελένη Μάντζιου

(σελ.)

Κεφάλαιο 19

Οι διακόνισσες υπό το πρίσμα της σύγχρονης Ορθόδοξης ιεραποστολής

Εύη Βουλγαράκη-Πισίνα

(σελ.)

Κεφάλαιο 20

Η Σχολή των Διακονισσών και οι αντιδράσεις της Εκκλησίας της Ελλάδος

Βασιλική Σταθοκώστα

(σελ.)

Κεφάλαιο 21

Ο Άγιος Νεκτάριος και οι Διακόνισσες

Ευανθία Αδαμτζίλογλου

(σελ.)

Κεφάλαιο 22

Ο ρόλος των γυναικών στη ζωή της Εκκλησίας κατά τον Άγιο Αμφιλόχιο Πάτμου

Νικόλαος Γ. Τσιρέβελος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ανοικτή Επιστολή του Συμποσίου προς τις Εκκλησίες

(σελ.)

Δήλωση Ορθοδόξων Λειτουργιολόγων Στήριξης του Πατριαρχείου

Αλεξανδρείας

(σελ.)

Κατάλογος Συγγραφέων

(σελ.)

ΑΝΟΙΚΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΣΤΙΣ ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ

«Δεν υπάρχει βιβλικός ή θεολογικός, κανονικός ή λειτουργικός, πατερικός ή ποιμαντικός λόγος που να δικαιολογεί την καθυστέρηση ή την παρεμπόδιση της πλήρους αποκατάστασης του παραδοσιακού θεσμού των διακονισσών από την σύγχρονη Εκκλησία.»

Αυτό ήταν το γενικό συμπέρασμα και η σύσταση του διεθνούς επιστημονικού συμποσίου με τίτλο «Διακόνισσες: Παρελθόν-Παρόν-Μέλλον», που διοργανώθηκε στη Θεσσαλονίκη από 31 Ιανουαρίου έως 2 Φεβρουαρίου του 2020, με πρωτοβουλία του Κέντρου Οικουμενικών, Ιεραποστολικών και Περιβαλλοντικών Μελετών «Μητροπολίτης Παντελεήμων Παπαγεωργίου» (CEMES), και σε συνεργασία με το Διορθόδοξο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Ορθόδοξη Οικουμενική Θεολογία» του Διεθνούς Πανεπιστημίου Ελλάδος (IHU), το Κέντρο Ορθοδόξων Χριστιανικών Σπουδών του Πανεπιστημίου του Fordham, το Χριστιανικό Ορθόδοξο Ινστιτούτο Αγίου Φιλαρέτου της Μόσχας, την Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης και το Κέντρο «Αγία Φοίβη» για τη Διακόνισσα, αλλά και με ευρεία οικουμενική συμμετοχή.

Το συμπόσιο εξέτασε από επιστημονική και εκκλησιαστική προοπτική τον θεσμό των διακονισσών της Εκκλησίας, τόσο κατά τους πρώτους όσο και κατά τους επόμενους αιώνες, καθώς και τις σύγχρονες αντιδράσεις και επιφυλάξεις των Ορθοδόξων Εκκλησιών και άλλων χριστιανικών παραδόσεων. Το λογότυπο του συμποσίου ήταν η μετά τον 12^ο μ.Χ. αιώνα μωσαϊκή παράσταση της Αειπαρθένου Μαρίας στον καθεδρικό ναό της Αγίας Σοφίας του Κιέβου, που απεικονίζει τη Μητέρα του Θεού με λειτουργικά (διακονικά) άμφια.

Επίσημα μηνύματα διαβιβάστηκαν από το Οικουμενικό Πατριαρχείο (το οποίο διοργάνωσε την ιστορική συνδιάσκεψη για το θέμα αυτό το 1988 στη Ρόδο), το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας (το οποίο πρόσφατα αναβίωσε τον θεσμό των διακονισσών εντός της δικαιοδοσίας του) και την φιλοξενούσα Εκκλησία της Ελλάδος (με εμπειρία διακονισσών κατά τον εικοστό αιώνα).

Το συμπόσιο επικεντρώθηκε κατά κύριο λόγο στη *διακονική* φύση της χριστιανικής μαρτυρίας και της ιερωσύνης, η οποία παραθεωρήθηκε από αιώνες πατριαρχικής νοοτροπίας και θεσμικού κληρικαλισμού. Και κατέληξε στο συμπέρασμα, ότι η Εκκλησία είναι ένα μυστήριο Ευχαριστίας και όχι μια πυραμίδα εξουσίας.

Το συμπόσιο αποφάσισε να απευθύνει ταπεινά έκκληση προς τις Εκκλησίες για άμεση αποκατάσταση του θεσμού των διακονισσών. Πιο συγκεκριμένα:

(1) Θεωρεί επείγουσα ανάγκη την αναβίωση του διακονικού λειτουργήματος, ανδρών και γυναικών, ως απάντηση στις αυξανόμενες ποιμαντικές απαιτήσεις και ιεραποστολικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι χριστιανικές κοινότητες σε όλο τον κόσμο σε αυτήν ακριβώς την κρίσιμη εποχή.

(2) Υπενθυμίζει emphaticά, ότι η Εκκλησία ποτέ δεν κατήργησε την τάξη των διακονισσών, ακόμη και σε περιόδους αναταραχής και διωγμών, ακόμη και όταν περιέπεσε σε αχρηστία.

(3) Επισημαίνει την τεράστια σημασία της αποκατάστασης της τάξης των διακονισσών, η οποία διαφέρει πλήρως από την χειροτονία στην ιερωσύνη, και με κανένα τρόπο δεν αποτελεί υποχώρηση στα σύγχρονα κοσμικά αιτήματα.

(4) Σήμερα, αυτή την ιστορική στιγμή, είναι ο «καιρός», η κατάλληλη ευκαιρία, για την εφαρμογή των αποφάσεων της Διορθόδοξης Συνδιάσκεψης της Ρόδου, που καλούσαν την Εκκλησία να αντιμετωπίσει τις πρωτοφανείς προκλήσεις των καιρών.

(5) Η πρωτοβουλία του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας πριν μερικά χρόνια να αναβιώσει τον θεσμό των διακονισσών είναι προφητική και πρέπει να υποστηριχθεί και να ακολουθηθεί και από άλλες Ορθόδοξες Αυτοκέφαλες Εκκλησίες, σε όλο τον κόσμο.

(6) Οι θεολογικές και επιστημονικές μαρτυρίες, οι οποίες υποστηρίζουν την λειτουργική διακονία (γυναικών και ανδρών) πρέπει να γίνουν επί τέλους αποδεκτές με σεβασμό και χωρίς επιφυλάξεις, προκειμένου να καθοριστούν οι αρχές και οι παράμετροι της πλήρους αναβίωσης της τάξης των διακονισσών.

Μια πιο αναλυτική αναφορά στα επίσημα μηνύματα των Προκαθημένων, αλλά και στις εισηγήσεις των μετασχόντων στο συμπόσιο, είναι διαθέσιμη στο academia.edu/41845494/

ΔΙΑΚΟΝΙΣΣΕΣ: ΠΑΡΕΛΘΟΝ-ΠΑΡΟΝ-ΜΕΛΛΟΝ

Δεν υπάρχει βιβλικός ή θεολογικός, κανονικός ή λειτουργικός, πατερικός ή ποιμαντικός λόγος που να δικαιολογεί την καθυστέρηση ή την παρεμπόδιση της πλήρους αποκατάστασης του παραδοσιακού θεσμού των διακονισσών από την σύγχρονη Εκκλησία.

(Από την Ανοικτή Επιστολή του συμποσίου προς τις Εκκλησίες)